

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה

פחה א סג עשין מב וטוא"ח
 פ"י מקצה:
ב [מ"י] פ"י מלכות רחל
 ה"כב ו':
ג [טו"ש] פ"ח סימן נח
 ספ"ד ה':
ד [ש"ע] פ"ח סימן נח
 ספ"ד ה' בה"ה:
פה ה מ"י פ"ב מהל'
 תשובה ה' ד' סג עשין
 טו טור ש"ע י"ד ק"י רמ"ו
 ספ"ד ד':
צ ו מ"י וטו"ש ע"ש
 י"ד ק"י פ"ג ספ"ד י'
 בה"ה:
צא ז מ"י פ"ה מהל' מ"ח
 ה"ו:
צב ח ט מ"י פ"ח מהל'
 טומאה אולנין ה' ט י'
 סג עשין רמ"ו:
צג י מ"י פ"ג מהל' תשובה
 ה' ג סג עשין טו:
צד כ מ"י ש"ס ה' ה':

ותוקעים ומריעין כשהן עומדין. תימה הא קעבר משום כל
 תוסף וכי תימנא כיון דכבר ילא הוה ליה שלא בזמנו
 ללא עבר הא אמרינן בסוף ראוהו צ"ד [לקמן דף כח: ושם] גבי
 צרכת כהנים דלין מוסף צרכה אחת
 וימניה כיון דלילו מתרמי ליה צבורא
 אחרינא הדר מצדך לכו ה"י אי
 מתרמי ליה צבורא הדר תקע לכו וי"ל
 דלין שייך כל תוסף צעייט מנחה
 ואחר צ' פעמים כגון כהן אס מצדך
 אחת וצדק עומד צבור צבור עומד או
 נטול לולב וסחר ונטול וכן מוקע
 וסחר ומוקע וגבי מתנות צבור נמי
 אס נותן בקרן אחד צ' פעמים אין זה
 כל תוסף: **בדרי לערבב את**
השמן, פירש בערוך^(א) [כדאיתא]^(ב)
 צירושין, כלע המות לנחא וכתיב
 והיה ציוס ההוא יתקע צופר גדול
 כד שמע קל שיפולא וימנא חלד
 צהיל ולא צהיל וכד שמע תניין אמר
 ודאי זהו שיפולא ליתקע צופר
 גדול ומטא וימניה למתצלע
 ומתערבב ולית ליה פנאי למעבד
 קטגוריא: **שאין תוקעין בתחלתה**,
 מפרש צהלות גדולות לאו
 דמיקע צצנתא אלא דלתייליד
 אונסא: **שירשה** בתחלתה.
 שמתוך שישראלים רשים לצס נשבר
 ומרחמים עליהם מן השמים:
ועיון תפלה, אומר ר"ת עיון תפלה
 דהכל כי ההוא דגט פשוט
 (צ"ב דף קסד: ושם) דג' דברים
 אין אדם נילול מהן בכל יום וקא
 חשיב עיון תפלה כלומר שאין מתוין
 לשי צתפלתו כדאמר צירושלמי
 דצרכות פרק היה קורא^(א) א"ר חייא
 רבא מן יומא לא כוונת אלא חד זמן
 צעית מכוונת והרהרית צלצי ואמרי
 מאן עלל קומי מלכא קדמי אלקפטא
 או ריש גלותא שומלא אמר אנה מניית
 פרחיי ר' צון צר חייא אמר אנה
 מניית דמוסא א"ר מנא מחזיק אנה
 טיבו לרשיה דכי מניי למודים הוה
 כרע מגרמיה ומתוך שאדם מתפלל
 ואין מתכוין לצו עזירותי מוכרין
 ומינה לא יתכן לפרש כן כלל אלא
 אדרבה מיייר צמתאמן לכיון לצו
 וצוטא שמהא תפלתו נשמעת כי ההיא
 דפ' אין עומדין (צרכות דף צב:)
 המאריך תפלתו מעיין כדמוכח
 צרש היראה (שם דף נד:) דלומר רב
 יהודה אמר רב ג' דברים מאריכיס
 ימי של אדם וחשיב המאריך תפלתו
 ופריך למימרא דמעלימותא היא והא
 א"ר חייא צר אצא המאריך תפלתו
 ומעיין צה סוף צא לדי כאז לצ
 צאמר תחלת ממוסכה מחלה לצ
 כלומר מעיין צה אומר לצו שיעש
 צקשתא לפי שתפלתו ככוונה וצא
 לדי כאז לצ שאין צקשתו נעשית

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה עיון תפלה
 ותי תפלתו ובטוחה שמהל:
 (ב) תר"ח ד"ה ומתמני וכי
 צמתא דלדיקס גמורים קיי
 ולו וכי וישעני לחיים כל'ל
 ומינת גמורים נמתק:

גליון הש"ס

גמ' וא"ר יצחק ד' דברים
 מוקיעין וכו'. משני הירוש' סוף פלג ז' הירא הנוסח ג'
 דברים מנעלין הגורא וכי
 אף שנייה הש"ס: תוס' ד"ה
 ליום הדין בו' לחי העולם
 הבא שיהיה קיים לעולם.
 עי' תורת חיים רש"י פ'
 י"א דסנהדרין:

מוסף רש"י

ג' דברים מוכריין עונותיו
 של אדם. שגל דיוקן
 מפשפין למעלה צמעש
 לומר צוטא זה צוכיותו,
 נלחא מן הס' (ברכות ג').
 קיר נטוי. מקוס סכנה
 (שם). מוסר דין. צוטא הוה
 צוכיותו שפכו וימנא על
 ידו (שם). מדוע את הולכת
 אליו. צעלה של צונמת אמר
 לה שפאתה לו אלה וכו'ה
 עד א"ס הלהים וטאטע
 (סוכה כז:).

רבינו חננאל

ותוקעין ומריעין כשהן
 עומדין כדי לערבב השמן. פי'
 כיון שמצאנו כי אם יש מלאך
 מליך אחד אשר פרדה מורת
 שחת, אן כ"ש מלאך משטין,
 ומכונין ישראל את ליבם
 ואומרים שמה יעמוד משטין
 עלינו, דוקא כבצות. ומאחר
 שרואה המשטין שחבבין
 המצות מיושב ומעומר,
 כאלו מתעב מלהשטי. פיר'
 למה תוקעין כשהן יושבין
 ותוקעין כשהן עומדין כדי
 לערבב את השטן. (יומא)
 [ומאן עירוביא השטן קל
 מערבביה, אלא כתי בירוש'
 בלע המות לצנח וכתיב והיה
 ביום ההוא יתקע בשופר
 גדול, כי שמע שטן קל
 שופרא ומנא חרא בהיל ולא
 בהיל, וכי תניין ליה אמר,
 וודיי הוא שופרא ידיתקע
 בשופר גדול מטאי ומניה
 למחבל גומריע ומתערבב,
 ולית ליה פנאי למעבד
 קטיגוריא. ומיכן אנו למדין

דבעינן תלתינ בעמדיה כמו תלתינ בשיבה. והלין דמתמרין ועברין תלתינ כדי יתבי, ותלתינ בלחש ותלתינ על הסדר. בירוש'
 כתב מאה פגות פעתה אמיה דסיסרא, ואילין עשר (או) אינון כשגומרין כל התפלה קל תקועיית דיתידאה מחביע למחוי
 עשרת תשי"ת תשי"ת תר"ח ותן מאה. א"ר יצחק אין דינין לאדם לפי מעשיו של אותה שעה שנאמר [בין שמע אליהם
 (ערת) אן קול תנער באשר הוא שם. וא"ע שגלי ירדו כי כשיגדל יצא לתרבות רעה. ירושלמי] ר' יהושע בן לוי אמר
 מהאי קרא אם דן ורשר היית אין כתיב, אלא אם [דן] ורשר אתה, עכשיו. ג'. דברים מוכריין עונותיו של אדם קיר נטוי לפיול.
 כלומר ריע, והולך זה וירשב תחתי, סומך צוכיותו להינצל. וכן המעיין בתפילה שתתקבל ותבוא שאלתו וסומך בצדקתו.
 וכן המוסר קיל על חבריו, כלומר אני צדיק ומוסר דינו להיפטר מן. אלו כולן מוכריין עונותיו של אדם, שאומרים לפניו מה
 וכוותיו של זה עשושה כן, והלא יש בירו עון כן וכך. ד' דברים מוקיעין גור דינו של אדם ואלו הן צדקה שנאמר וצדקה
 תציל ממות. צעקה שנאמר ויצעקו אל ה' בצר להם וגו'. שני השם דכתיב לא תקרא את שמה שרי כי שרה שמה, וברכתי
 אותה ונתתי ממנה לך בן. שני מעשה שנאמר וירא אליהם את מעשיהם כי שבו מדרכם הרעה. ויש אומרים אף שני
 מקום שנאמר ויאמר ה' אל אברם לך לך מארץ וממולדתך וגו', והדר ואעשך לגרי גדול. ואידך וכו'. חיים אדם להקביל

כדי לערנב. שלא ישטין. כשישמע ישראל מחצבין את המנחה
 מסתמנין דבריו: **שרשא צהלפס**. שישראל עושין עלמנן רשין צ"ה
 לדבר תחנונים ותפלה כענין שנאמר תחנונים ידבר רש (משלי יח):
של אופה שעה. ואפי' הוא עמיד להרשיע לאחר זמן: **שנאמר**
באשר הוא שם. ומלינו צבראשית
 רצה^(א) אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה
 רבש"ע מי שעמדין בניו להמית את
 בניך צממא אתה מעלה לו צאר שנא'
 (ישעיה כה) משא צערב וגו' לקרלת
 כמא המיו מים שהיו מויליין לקרלת
 הגולים מיני מלוחים וגודות נפוחים
 וכי כדאיתא התס^(ב) אמר להם
 השעה לדיק הוא או רשע אמרו לו
 לדיק אמר להם באשר הוא שם איני
 דן את העולם אלא צעמנו: **קיר**
נטוי. ועוצר תחתי מוכרי עונותיו
 שאומר כלום ראו ו לעשות לו נס
 ומתוך כן הוא נצדק: **ועיון פלג**.
 סומך על תפלתו (ה) שמהא נשמעת
 ומתאמן לכיון לצו: **מוסר דין**.
 כמו ישפוט ה' בניו וציינך (צבראשית
 טו) אומרים כלום ראו הוא שיעש
 מציוו על ידו: **וינא אצרכס וגו'**.
 הוא קצר אותה: **שינוי מעשה**.
 שז מרעמו: **וצנלנס לא סגנו**.
 וצרגל משתעי קרל כדמפרש ואולי
 לקמיה צברייתא: **שלשה ספרים**.
 ספרי זכרון של מעשה הצרכות:
ליוס הדון. כשימיו הממים:
רשעים גמורים. רוצס ענות:
צינונים. מחלה על מחלה:
 ומלפפסיס

להם ולא עשה וי"א אף שינוי מקום דכתיב^(א) ויאמר ה' אל אברם לך
 לך מארצך והדר ואעשך לגוי גדול ואידך ההוא זכותא דא"י הוא דאהניא
 ליה^(ב) וא"ר יצחק יחייב אדם להקביל פני רבו ברגל שנאמר^(ג) מדוע את
 הולכת אליו היום לא חדש ולא שבת מכלל דבחדש ושבת איבעי לה
 למיול וא"ר יצחק יחייב אדם לטהר את עצמו ברגל שנאמר^(ד) ובנבלתם
 לא תגעו תניא נמי הכי ובנבלתם לא תגעו^(ה) ייכול יהו ישראל מוזהרין
 על מנע נבילה תלמוד לומר^(ו) אמור אל הכהנים בני אהרן בני מוזהרין
 בני ישראל אין מוזהרין והלא דברים קל וחומר ומה טומאה חמורה כהנים
 מוזהרין ישראלים אינן מוזהרין טומאה קלה לא כל שכן אלא מה ת"ל
 ובנבלתם לא תגעו ברגל א"ר כרוספדאי א"ר יוחנן שלשה ספרים נפתחין
 בר"ה אחד של רשעים גמורין ואחד של צדיקים גמורין ואחד של בינוניים
 צדיקים גמורין נכתבין ונחתמין לאלתר לחיים רשעים גמורין נכתבין ונחתמין
 לאלתר למיתה בינוניים תלויין ועומדין מר"ה ועד יוה"כ זכו נכתבין לחיים לא
 זכו נכתבין למיתה א"ר אבין מאי קרא^(א) ימחו מספר חיים ועם צדיקים אל
 יכתבו ימחו מספר זה ספרן של רשעים גמורין חיים זה ספרן של צדיקים
 ועם צדיקים אל יכתבו זה ספרן של בינוניים ר"ג בר יצחק אמר מהכא^(ב) ואם
 אין מחני נא מספרך אשר כתבת מחני נא זה ספרן של רשעים מספרך זה
 ספרן של צדיקים אשר כתבת זה ספרן של בינוניים תניא ב"ש אומרים ג'
 כתות הן ליום הדין אחת של צדיקים גמורין ואחת של רשעים גמורין ואחת
 של בינוניים צדיקים גמורין נכתבין ונחתמין לאלתר לחיי עולם רשעים
 גמורין נכתבין ונחתמין לאלתר לגיהנם שנאמר^(ג) ורבים מישני אדמת עפר
 יקיצו אלה לחיי עולם ואלה לחרפות לדראון עולם בינוניים יורדין לגיהנם
 ומצפצפין

תוחלת לשון תפלה ומלשון ויחל משה
 מפשפין צמעשיו לומר צוטא הוה צוכיותו ונראה מה הס ומשני הא דמעין צה הא דלא מעיין והשמה הוה כל הני שלשה דברים
 מעיין אחד קיר נטוי צוטא צוכותו ועוצר מוסר דין על חצירו צוטא צוכותו שיענש חצירו על ידו):
ונחתמין לאתרי לחיים. מדקא חשיב צינוניים משמע דלדיקים (ט) קרי למי צוכיותו מרוצים ורשעים גמורים למי שעונותיו
 מרוצים ופעמים הלדיקים נחתמין למיתה ורשעים גמורים לחיים דכתיב ושלל לשונאיו אל פניו להאצידו (דברים ו)
דלמרינן בסוף פ"ק דקדושין (דף לג: ושם) מי צוכיותו מרוצין מעונותיו דומה כמי שקיים כל התורה ונראה כמי ששקף את כל התורה כולה ולא צדיק מננה
 אות אחת ולי עונותיו מרוצין מוכיותו דומה כמי שקיים כל התורה כולה ולא מיסר אות אחת וכל זה דקיי הכל גלי רשעים מיתה
 וגבי לדיקים חיים כלומר לחיי העולם הבא: **ליום הדין**. כשימיו הממים כדמוכח קרא וא"ע"פ שכבר נדונו אחר מיתתן צגן עדן או
 צגיהנס מפני הנפש עדיין יהיה דין אחר אס יצחכו* לחיי העולם הבא שהוא קיים לעולם ויש שכבר קבלו דינס צגיהנס ומתוך כך שמה יוכו:

ועליהם
 מכלל דבחדש ושבת חייב. (ה) ואקשינן והא ברגל אמרו. ופרקינן אם רבו שרדי במקום קרוב לו, חייב להקביל פניו בלוי חדש
 ושבת, ואם הוא במקום רחוק חייב להקבילו ברגל. כתיב אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם וגו', מלמד כי הכהנים
 הוזהרו שלא להיטמות ולא ישראל. ואפי' הכהנים לא הוזהרו אלא בטומאת מת שהיא חמורה, אבל בטומאה קלה לא הוזהרו,
 שאילו הוזהרו בטומאה קלה היה למקרא (למ) פרש להם אזהרה בטומאה קלה, וכל שכן בטומאה חמורה, אלא ודאי מדכתיב
 אזהרתם בטומאת מת שהיא חמורה, בטומאה קלה לא הוזהרו. ואם הכהנים לא הוזהרו בטומאה קלה קל וחומר ישראל. ומה
 ת"ל ובנבלתם לא תגעו, אלא ש"מ שכל ישראל הוזהרו להיטהר אפי' מטומאה קלה ברגל. מיכן אמרו חכמים שתייבין ישראל
 לטהר עצמם ברגל בבואם ליראות לפני ה'. א"ר יוחנן ג' ספרים נפתחין בראש שנה, אחד של צדיקים גמורים, ומיד נכתבין
 לאלתר לחיים. ואחד של רשעים גמורין, נכתבין לאלתר למיתה. ואחד של בינונים, תלוי מראש שנה עד יום הכפורים, זכו
 ועשר תשובה נכתבין לחיים, אל זכו לעשות תשובה נכתבים למיתה. א"ר אבין מאי קרא ימחו מספר חיים. כלומר אפי' שראל
 היו צדיקים ונכתבו לחיים וזוירו לרשות, ימחו מאותו הספר של חיים שנכתבו בכלל הספר של צדיקים. ועם צדיקים מהם
 אל יכתבו, זה ספר בינוניים, אילו יכתבו בספר המחויים והן הרשעים. תניא בית שמי אומרים ג' כיות ליום הדין כול', עד

(א) גי' רל"ש מכלל, (ב) וצרכות
 (ה) א' י"ל מין וירא כ"ב
 אלפס וצ"ק [ג], (ד) וצ"ק כ"ג.
 ע"ש, (ט) גי' ע"י ולצוק,
 (י) סוכה כו', (י) [מוספתא
 דסנהדרין פ"ג, (ח) ופירשה
 נג ד', (ט) [לכיה רבמי פ"ב
 א' [עך ערכ א], (ז) והל'
 ו' וכן פי' בערוך ע' קי
 ח', (ט) [וע"ע תוס' צרכות
 צ: ד"ה לא תני' שבת קומ:
 וצ"י קסד:].

תורה אור השלם

1. ארץ אשר יי אלהיך
 ירש אותה תמיד ענין יי
 אלהיך בה מרשית השנה
 וגד אחרית שנה:
2. וישמע אלהים את קול
 הער ויקרא מלאך אלהים
 אל הגר מן השמים ויאמר
 לה מזה קח הגר אל תיראי
 כי שמע אלהים אל קול
 הער באשר הוא שם:
3. ותאמר שרי אל אברם
 חכמי דלי' ואתמני וכי
 שפתי בחרתי ותרא כי
 הרהרתי ואקל בעיניי ישפט
 יי בני וביערי:
4. ותמת שרה בקרית
 ארבע הוא חברון בארץ
 כנען ויבא אברהם לסעד
 לקברה ולבכותה:
5. ויעליו אוצרות רשע
 וצדקה תציל ממות:
6. ויצעקו אל יי בצר להם
 ומצוקותיהם יוציאו:
7. ויאמר אלהים אל
 אברהם שרי אשתך לא
 תקרא את שמה שרי כי
 שרה שמה: בראשית י טו
8. וירא האלהים את
 מעשיהם כי שבו מדרבם
 הרעה ויחם האלהים על
 הרעה אשר דבר לעשות
 להם ולא עשה: יונה ג'
9. וירא האלהים את
 מעשיהם כי שבו מדרבם
 הרעה ויחם האלהים על
 לעשות להם ולא עשה: יונה ג'
10. ויאמר יי אל אברם לך
 הרעה אשר דבר לעשות
 להם ולא עשה: יונה ג'
11. ויאמר מדוע את
 הולכת אליו היום לא חדש
 ולא שבת ותאמר שלום:
 מלכים ב כג
12. מבשרם לא תאכלו
 ובנבלתם לא תגעו טמאים
 הם: ויקרא יא ח
13. ויאמר יי אל משה
 אמר אל הכהנים בני אהרן
 ואמרת אליהם לנפש לא
 ישמא בעקרי: ויקרא כא א
14. ימחו מספר חיים ועם
 צדיקים אל יכתבו:
15. ועתה אם תשא
 חשאתם ואם אין מחני נא
 משפך אשר כתבת:
16. ורבים מישני אדמת
 עפר יקיצו אלה לחיי עולם
 ואלה לחרפות לדראון
 עולם: דניאל יב ב

רבינו חננאל (המשך)

פני רבו ברגל, שנאמר ויאמר
 אליה מדוע את הולכת אליו
 היום לא חדש ולא שבת וגו',
 חיים להקביל פניו בלוי חדש

(א) מדברי רבינו ו"ל אלו נראה שהיה דהיה לו ג' חרות נגמ' וע"פ גירסתו נמתק מה שהעירו התפרשים לאן וק"ל.